

آثار فردی و اجتماعی اعتکاف

همانطور که هر عملی خالص و پاکی برای انسان، بهره و ثمراتی در بردارد این عبادت خداپسندانه نیز دارای آثاری است که می‌توان آن را در سه بعد مورد مطالعه قرار داد.

الف- آثار اخروی

آمزش گناهان: اگر انسان در طول ایام اعتکاف موفق به توجه و انابه شود و رضایت پروردگار خود را جلب نماید، به راحتی غفران الهی را برای خود کسب می‌نماید و خود را در صف نیکوکاران جای می‌دهد. «و من اعتکاف ایمانا و احستسایاً باغفرله ما تقدم من ذنبه» اعتکاف از روی ایمان و باور درست، باعث مغفرت و نجات او می‌شود.

نزدیکی به پروردگار: از آثار مهم اعتکاف، نیل به قرب الهی است، یعنی همان رستگاری که انسان بوسیله عبادت آن را می‌جوید.

جلب محبت پروردگار: یکی از آثار برجسته و فراموش نشدنی اعتکاف، حب و دوستی به خداوند تبارک و تعالی است و به فرموده قرآن کریم آنهایی که ایمان آوردند شدیداً دوستدار خدا هستند.

تحصیل بهشت الهی: از جمله آثار عبادت، رسیدن به بهشت و بهره‌مندی از نعمتهای آن است، قرآن کریم در سوره مومنون اوصاف مومنین و وصف حال آنها را چه زیبا توصیف نموده است:

«... والذین هم علی صلواتهم یحافظون. اولئک هم الوارثون (۷) و آنان که بر نمازهایشان (و همه اوقات و شرایط ظاهر و باطن نماز) محافظت دارند.»

ب- آثار دنیوی اعتکاف (فردی):

تقویت اراده: از آثار حتمی اعتکاف در زندگی فردی انسان، تقویت اراده آدمی است. برخوردار از اراده قوی نه تنها در مسائل اخلاقی و دینی بسیار ضروری است، بلکه نقش آن در امور روزمره بر کسی پوشیده نیست. به قولی «مرد باید که در کشاکش دهر سنگ زیرین آسیا باشد.»

انس با معنویات: در پرتو اعمال پاک و خداپسندانه‌ای همچون اعتکاف، کم‌کم ارتباط روانی خاصی بین انسان و مسجد، قرآن نماز، نماز شب و ادعیه بوجود می‌آید. به نحوی که انسان مشتاق ارتباط با این مهمات شده، دوری از آنها برایش ناگوار می‌گردد.

دوری از غفلت و فراموشی: اعتکاف عبادتی چون نماز و به قول قرآن ذکرالله را دربردارد. ذکر همان دوری از نسیان می‌باشد. غفلتی که اگر به ذکر مبدل نگردد موجبات نابودی انسان را فراهم می‌آورد.

تواضع و فروتنی: اگر انسانها بتوانند در طول مدت اعتکاف (۳ و بیشتر) خود را به اقیانوس بیکران وصل کنند و لقای حق را ببینند، و خود را کوچک و حقیر در مقابل قدرت لایزال ببینند، غرور آنها شکسته و دیگر در مقابل مخلوق گردنکشی نکرده و فروتنی را پیشه خود می‌کنند.

ج- آثار دنیوی اعتکاف (اجتماعی)

کاهش بزهکاری: به اعتقاد جرم‌شناسان و روان‌شناسان اجتماعی، بسط و گسترش مسائل معنوی و ایامی که مختص به عبادت خدا و پیروی از ائمه معصومان علیه‌السلام می‌باشد، باعث کم شدن جرم و فساد در جوامع می‌گردد. ایام پرفیض ماه رمضان، ایام محرم و ... همه از این نوع می‌باشند و اعتکاف در این میان می‌تواند نقشی مهمی را در کاهش جرایم ایفا کند.

آشنایی و برقراری ارتباط دوستانه: حضور مومنین و بخصوص جوانان شهر در مساجد، فرصتی است که مومنان یکدیگر را بشناسند و ارتباط دوستانه پیدا نموده و از آثار اخوت اسلامی برخوردار شوند و این اثر را به راحتی می‌توان از لابه لای خاطرات منتشر شده اعتکاف کنندگان بدست آورد.

بهره سخن:

در دنیای پرهیاهو مادی که جاذبه‌ها به سوی مادیت کشانده شده، بر قلب و روح انسان، زنگار می‌نشیند، زنگاری از غفلت و نسیان و دوری از خدا که اگر با دعا و نیایش قرین نگردد، ممکن است روحانیت و معنویت را از وجود انسان عصر حاضر برچیند، در میان عبادات «اعتکاف و ویژگی خاصی» دارد و از جماعتی با مراسم حج و احرام برابری می‌کند و در محیط يك مسجد جامع سه روز ماندن، روزه گرفتن و به عبادت پرداختن و خودسازی کردن و کوشیدن برای لقای حق، تحول عظیمی در روح انسان پدید می‌آورد که صفا و نورانیت آن بی‌نظیر است.

اعتکاف روح را پاک می‌کند، قلب را جلا می‌دهد، اعتکاف محو خودخواهی در امواج بلند خداگرایی و خدمت به امت اسلامی است. اعتکاف فرار از لذت‌گرایی و هرگونه التذاذ جنسی و مهار حس خودخواهی و برتری جویی و بازگشت از قبله دنیاگرایان به سمت وسوی قلب و قبله هستی است. خودسازی، تهذیب نفس، توجه و انابه، نماز و ذکر و تلاوت قرآن و ... همه و همه بسوی بارگاه حق شتافتن است و نهی از خودخواهی و مادیت‌گرایی.

پاورقی:

فصل فیما نذکره من ایام البیض من رجب و لیالیها

وحدناه فی المنقول عن الرسول ص أنه قال من صام ثلاثة أيام من رجب و قام لیالیها فی أوسطه ثلاث عشرة و أربع عشرة و خمس عشرة و الذی بعثنی بالحق إنه لا یرج من الدنیا إلا بالتوبة [علی التوبة] النصوح و یغفر له بكل یوم صامه سبعون کبیره و یقضی له سبعون حاجة عند الفزع الأكبر و سبعون حاجة إذا دخل قبره و سبعون حاجة إذا خرج من قبره و سبعون حاجة إذا نصب المیزان و سبعون حاجة عند الصراط و كأنما عتق بكل یوم یصومه سبعین من ولد إسماعیل و كأنما ختم القرآن سبعین ألف مرة و كأنما رابط فی سبیل الله سبعین سنة و كأنما بنی سبعین قنطرة فی سبیل الله و شفیع فی سبعین من أهل بینه ممن وجبت له النار و بنی له فی جنات الفردوس سبعون ألف مدينة فی کل مدينة سبعون ألف قصر و فی کل قصر ألف حوراء و لكل حوراء سبعون ألف خادم

و روینا بإسنادنا إلى جدى أبی جعفر الطوسی فیما رواه عن الصادق ع قال من صام ایام البیض من رجب كتب الله له بكل یوم صیام سنة و قیامها و وقف یوم القیامة موقف الآمنین

تَفْسِيرُ الْعَسْكَرِي، ع قَالَ لَمَّا زَالَتِ الْخَطِيئَةُ مِنْ آدَمَ ع وَ أُخْرِجَ مِنَ الْجَنَّةِ وَفَقَهُ اللَّهُ لِلتَّوْبَةِ قَالَ يَا رَبِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ وَ بِحَمْدِكَ عَمِلْتُ سُوءًا وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي قَتَبْتُ عَلَى إِيَّتِكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ وَ أَحْيَارِ الْمُنتَجِبِينَ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَقَدْ قَبِلْتُ تَوْبَتَكَ وَ آيَةُ ذَلِكَ أَنِّي أَنْقَيْتُ بِشَرَّتِكَ فَقَدْ تَغَيَّرَتْ وَ كَانَ ذَلِكَ لِنِثْلَةِ عَشْرٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ قَصْمٌ هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَيَّامِ النَّبِيِّ تَسْتَقْبِلُكَ فِيهَا أَيَّامُ الْبَيْضِ يَنْقَى اللَّهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ بَعْضَ بَشَرَتِكَ فَصَامَهَا فَنَقَى فِي كُلِّ يَوْمٍ ثُلُثَ بَشَرَتِهِ
مستدرک ج ۷ ص ۵۶۵

مستدرک الوسائل ۷ ۵۳۳ ۲۱- باب استحباب صوم رجب كله أو بعضه

سَعِيدٌ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ص مَنْ صَامَ أَيَّامَ الْبَيْضِ مِنْ رَجَبٍ وَ قَامَ لِيَالِيهَا وَ صَلَّى لَيْلَةَ الْبَيْضِ مِائَةً رَكَعَةً يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ هَذِهِ الصَّلَاةِ اسْتَغْفَرَ سَبْعِينَ [مَرَّةً] رَفِعَ عَنْهُ شَرُّ أَهْلِ السَّمَاءِ وَ شَرُّ أَهْلِ الْأَرْضِ وَ شَرُّ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ فَإِنْ مَاتَ فِي هَذَا الشَّهْرِ مَاتَ شَهِيدًا وَ يَقْضَى اللَّهُ تَعَالَى لَهُ أَلْفُ حَاجَةٍ خَمْسُمِائَةٍ مِنْهَا مِنْ حَوَائِجِ الْآخِرَةِ وَ خَمْسُمِائَةٍ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا كُلُّ حَاجَةٍ مَقْضِيَةٌ غَيْرَ مَرْدُودَةٍ وَ بَنَى اللَّهُ تَعَالَى لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ قَصْرِ مِنْ زُمْرٍ وَ فِي كُلِّ قَصْرِ مِائَةُ دَارٍ وَ فِي كُلِّ دَارٍ مِائَةُ بَيْتٍ وَ فِي كُلِّ بَيْتٍ مِائَةُ سَرِيرٍ وَ عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ فِرَاشٌ مِنَ الْأَلْوَانِ وَ عَلَى كُلِّ فِرَاشٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ لِكُلِّ أَلْفٍ حَاجِبٍ يَدْخُلُ فِي كُلِّ بَيْتٍ أَلْفٌ مَلَكٌ مَعَ كُلِّ مَلَكٍ مِائَةٌ عَلَيْهَا أَلْفُ قِصْعَةٍ فِيهَا الْأَلْوَانُ مِنَ الطَّعَامِ وَ ذَلِكَ كُلُّهُ لِمَنْ صَامَ أَيَّامَ الْبَيْضِ مِنْ رَجَبٍ وَ قَامَ لِيَالِيهَا وَ صَلَّى هَذِهِ الصَّلَاةَ وَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْعَسْقَلَانِي عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ جَمِيلٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ عَنْ أَيَّامِ الْبَيْضِ مَا سَبَّبَهَا وَ كَيْفَ سَمِعْتَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ص يَقُولُ إِنَّ آدَمَ لَمَّا عَصَى رَبَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَادَاهُ مُنَادٍ مِنْ لَدُنِ الْعَرْشِ يَا آدَمُ أَخْرُجْ مِنْ جِوَارِي فَإِنَّهُ لَا يَجَاوِرُنِي أَحَدٌ عَصَانِي فَبَكَى وَ بَكَتِ الْمَلَائِكَةُ فَبَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ جَبْرَائِيلَ فَاهْبِطْهُ إِلَى الْأَرْضِ مُسْوَدًّا فَلَمَّا رَأَتْهُ الْمَلَائِكَةُ ضَجَّتْ وَ بَكَتْ وَ انْتَحَبَتْ وَ قَالَتْ يَا رَبِّ خَلَقْنَا خَلْقًا وَ نَفَخْتَ فِيهِ مِنْ رُوحِكَ وَ أَسَجَدْتَ لَهُ مَلَائِكَتِكَ يَذُوبُ وَاحِدٌ حَوْلَتْ بِيَاضُهُ سَوَادًا فَنَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ صُمْ لِرَبِّكَ الْيَوْمَ فَصَامَ فَوَافَقَ يَوْمَ الثَّلَاثِ عَشَرَ مِنَ الشَّهْرِ فَذَهَبَ ثُلُثُ السَّوَادِ ثُمَّ نُودِيَ يَوْمَ الرَّابِعِ عَشَرَ أَنْ صُمْ لِرَبِّكَ الْيَوْمَ فَصَامَ فَذَهَبَ ثُلُثُ السَّوَادِ ثُمَّ نُودِيَ فِي يَوْمِ خَمْسَةَ عَشَرَ بِالصِّيَامِ فَصَامَ وَ قَدْ ذَهَبَ السَّوَادُ كُلُّهُ فَسُمِّيَتْ أَيَّامُ الْبَيْضِ لِلَّذِي رَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ عَلَى آدَمَ مِنْ بِيَاضِهِ ثُمَّ نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ يَا آدَمُ هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَيَّامٍ جَعَلْتُهَا لَكَ وَ لَوْلَاكَ مَنْ صَامَهَا فِي كُلِّ شَهْرٍ فَإِنَّمَا صَامَ الدَّهْرَ

٤- تَوَادِرُ الرَّائِدِي، بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الَّذِينَ يَصُومُونَ أَيَّامَ الْبَيْضِ